

Κωστής Κοκκινόφτας
Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου
ΙΕΡΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΗ ΜΟΝΗ
ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΤΟΥ ΚΥΚΚΟΥ
Σύντομο Ιστορικό

Η Ιερά Μονή Κύκκου, η σημαντικότερη και ιστορικότερη της Κύπρου, ιδρύθηκε με οικονομική χορηγία του Βυζαντινού αυτοκράτορα Αλέξιου Α΄ Κομνηνού (1081-1118), στα τέλη του 11ου αιώνα, οπότε μεταφέρθηκε και διαφυλάχθηκε στο καθολικό της, από την Κωνσταντινούπολη, η θαυματουργή εικόνα της Παναγίας της Κυκκώτισσας, έργο, κατά την παράδοση, του Αποστόλου Λουκά. Έκτοτε, η Αγία Εικόνα αποτελεί κέντρο αναφοράς της Μονής και χαίρει πανορθόδοξης φήμης και σεβασμού, με αποτέλεσμα χιλιάδες πιστοί από την Κύπρο και το εξωτερικό να προσέρχονται σε αυτή, για να προσκυνήσουν και να προσευχηθούν.

Στα 900 χρόνια ζωής της, η Μονή Κύκκου επιτέλεσε αξιόλογο εθνικό και πνευματικό έργο, και υπήρξε κέντρο φιλανθρωπίας και καλλιέργειας των γραμμάτων, των τεχνών και του πολιτισμού. Ακόμη στο φιλοπρόοδο περιβάλλον της, οι μοναχοί της μορφώνονταν λειτουργικά και μουσικά και πολλοί από αυτούς πρωτοστάτησαν στην καλλιέργεια και διάδοση της εκκλησιαστικής μουσικής παράδοσης και υμνογραφίας. Επίσης, Κυκκώτες μοναχοί έγραψαν και εξέδωσαν, με δαπάνες της Μονής, πολλά βιβλία, συμβάλλοντας έτσι, στα χρόνια της ξένης κατοχής, στη στερέωση της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης του λαού. Ακόμη, η Μονή εισέφερε κατά καιρούς μεγάλα ποσά χρημάτων για την ίδρυση σχολείων και την ανάπτυξη της παιδείας στις πόλεις και στα χωριά, και ίδρυσε στα μοναστηριακά κτήρια Ελληνική Σχολή για τη μόρφωση των δοκίμων της και πολλών άλλων νέων από τις γύρω κοινότητες.

Η Μονή Κύκκου ανέπτυξε επίσης, από την περίοδο της Τουρκοκρατίας, ένα πολύ καλά οργανωμένο δίκτυο Μετοχίων εκτός Κύπρου, που επανδρώνονταν από μέλη της Αδελφότητας και συνέδεαν την Κύπρο με το εξωτερικό, καθιστώντας την έναν από τους κυριότερους αγωγούς μεταλαμπάδευσης των πνευματικών επιτευγμάτων του ευρύτερου Ελληνισμού και μέσο σύνδεσής του με το νησί. Η Μονή είχε ακόμη στην κατοχή της αρκετά Μετόχια στην Κύπρο, όπως του Αγίου Προκοπίου στη Λευκωσία, του Αρχαγγέλου στη

Λακατάμεια, του Ξηροποτάμου στην Πεντάγεια και της Αγίας Μονής στην Παναγιά της Πάφου, τα εισοδήματα των οποίων συνέτειναν, ώστε να αποτελέσει, στα μεταγενέστερα χρόνια, μια από τις κυριότερες πηγές χρηματοδότησης της μορφωτικής προσπάθειας του κυπριακού λαού και ενίσχυσης των εθνικών του διεκδικήσεων.

Κατά τη μακρά ιστορία της η Μονή Κύκκου ανέδειξε επίσης πολλούς μοναχούς της σε αρχιερατικούς θρόνους, με επιφανέστερο τον Αρχιεπίσκοπο Κύπρου (1950-1977) Μακάριο Γ', ο οποίος ηγήθηκε του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα της ΕΟΚΑ εναντίον των Άγγλων αποικιοκρατών, την περίοδο 1955-1959. Καθόλη δε τη διάρκεια του αγώνα, η Μονή υπήρξε από τους κύριους χρηματοδότες του και παρείχε καταφύγιο στους αντάρτες της ΕΟΚΑ, τόσο στο μοναστηριακό οικοδόμημα, όσο και σε κρησφύγετα, που κατασκευάστηκαν στη γύρω περιοχή. Στη συνέχεια, ύστερα από την ανακήρυξη της Ανεξαρτησίας, ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος εξελέγη πρώτος πρόεδρος της νεοσύστατης Κυπριακής Δημοκρατίας, θέση στην οποία υπηρέτησε μέχρι τον θάνατό του, το 1977.

Αναμφίβολα, όμως, η πιο σημαντική προσφορά της Μονής Κύκκου στον Ελληνισμό της Κύπρου είναι η διαφύλαξη της θαυματουργής εικόνας της Παναγίας. Χιλιάδες λαού προσέτρεχαν στη Μονή από τα πρώτα χρόνια της ίδρυσής της, για να ζητήσουν από την Ελεούσα του Κύκκου να μεσιτεύσει για κάποιο προσωπικό τους πρόβλημα, αλλά και για να σωθεί ο τόπος από μια επιδημία ή κάποια άλλη θεομηνία. Αυτή η αγάπη εκδηλώνεται με την ίδια θερμότητα και στις μέρες μας με τακτικές επισκέψεις πιστών στη Μονή και ειδικότερα κατά τη γιορτή της Γεννήσεως της Θεοτόκου, στις 8 Σεπτεμβρίου, οπότε και πανηγυρίζει.

Στις μέρες μας, η Μονή Κύκκου, με πρωτοβουλία του Ηγουμένου της, Μητροπολίτη Κύκκου και Τηλλυρίας κ. Νικηφόρου, συνεχίζει το πνευματικό, εθνικό, φιλανθρωπικό και κοινωνικό της έργο με αυξητικούς ρυθμούς. Για τον σκοπό αυτό ίδρυσε τα Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας «Ελεούσα του Κύκκου» και Κοινωνικής και Πνευματικής Στήριξης, που δραστηριοποιούνται στον τομέα της παροχής βοήθειας προς τις ασθενέστερες κοινωνικές ομάδες. Επίσης, δώρισε μεγάλες εκτάσεις γης για την ανέγερση σχολείων, ή την προσθήκη επιπρόσθετων κτηριακών εγκαταστάσεων σε άλλα, κατασκεύασε εργαστήρια και ίδρυσε ταμείο υποτροφιών, που ενισχύει οικονομικά άπορους νέους, για να σπουδάσουν. Ακόμη, χάρισε γη σε Δήμους για τη δημιουργία πολιτιστικών κέντρων και επιχορήγησε τη δημιουργία έργων υποδομής σε πολλές κοινότητες του νησιού. Επίσης, κατά καιρούς εισέφερε σημαντικά ποσά χρημάτων για την ανέγερση ενοριακών ναών και κάλυψε μεγάλο

μέρος των δαπανών ανοικοδόμησης διαφόρων Μονών. Παρόμοιο έργο επιτελέστηκε και στην ίδια τη Μονή και στα Μετόχιά της, όπου η μεν Κεντρική Μονή ανακαινίστηκε και οι χώροι της καλύφθηκαν με τοιχογραφίες και ψηφιδωτά, τα δε ερειπωμένα από την πολύχρονη εγκατάλειψη Μετόχια αναστηλώθηκαν, τα περισσότερα εκ βάθρων.

Εκτός από τα ανωτέρω, η Μονή Κύκκου ανέπτυξε και αξιόλογη πολιτιστική και επιστημονική δραστηριότητα. Ίδρυσε το Πολιτιστικό Ίδρυμα «Αρχάγγελος», που περιλαμβάνει το Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, το οποίο έχει πραγματοποιήσει μέχρι σήμερα εκατό σαράντα περίπου αυτοτελείς εκδόσεις, μεγάλη Βιβλιοθήκη, το Κέντρο Θησαυρού Κυπριακής Ελληνικής, το Μουσείο Ιεράς Μονής Κύκκου και το Εργαστήριο Συντήρησης χειρογράφων, εικόνων, ξυλογλύπτων, υφασμάτων και παλαιών αντικειμένων. Επίσης ίδρυσε το Παγκόσμιο Βήμα Θρησκευτών και Πολιτισμών, καθώς και τη Σχολή Βυζαντινής Μουσικής, η οποία συμβάλλει στην καλύτερη ερμηνεία της ορθόδοξης υμνογραφίας και στην ευρύτερη διάδοσή της.